

7. Шкляр В. Маруся : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 320 с.

Салюк Максим – здобувач ступеня вищої освіти магістра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: історія української літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Юлія Максимова

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Віннічук А. П.

ВНУТРІШНІЙ ПСИХОЛОГІЗМ ЯК ХУДОЖНЯ ДОМІНАНТА НОВЕЛИ «АННА-МАРІЯ» МАРІЇ МАТІОС

Перша із циклу «Одкровення» новела «Анна-Марія» – взірць зображення тонкого внутрішнього психологізму на тлі бурхливих реальних подій. Осмислення цього твору – захоплива мандрівка до глибин людської мудрості. Автор, відстежуючи долю персонажів, розкриває перед читачем одвічні закони життя, пояснює, що їх незнання призводить до негативних наслідків у майбутньому. Аналіз особливостей психологізму новели і стане **метою** розвідки.

Описані в новелі події відбуваються в рідному селі Марії Матіос Розтоках на Буковині. У творі зображено передумови одруження головного героя Іларія з Анною Гафтиняковою. Автор засуджує розгульний спосіб життя й наголошує на тому, що «закон бумеранга» завжди працює безпомилково і кожен у результаті власних дій отримає те, на що заслугоує. Проблематика кохання переплітається із питанням вибору: головний герой закоханий в Анну, тому вирішив тримати «добровільний восьмижитневий піст» [1, с. 190], щоб таким чином очиститись від гріхів. Крім того, письменницю непокоїть доля жінки в суспільстві. На

прикладі образу Марії спостерігаємо, як зіпсована репутація може впливати на подальше життя людини.

Ще одна особливість новели – характерне для психологізму злиття сюжетних частин, коли кульмінація є розв'язкою водночас.

Марія Матіос подає розлогий деконцентрований портрет кожного персонажу. Іларій був найстарішим парубком у рідному селі, але досі не одружився. Головному герою притаманна полігамія, проте жодна із коханок не пробудила в хлопцеві справжніх почуттів, то було лише сильне захоплення: *«Він втрачав із ними розум, із жонами й молодицями, розведеницями й невідданими, – але жодна не могла його втримати надовго...»* [1, с. 192]. Система цінностей Іларія досить хитка: *«Гріха він не мав. Діти за ним не плакали. <...> А втім, плакали десь і його діти. Однак про те не знав ніхто, окрім їхніх мамів»*[1, с. 192]. Як бачимо, автор не засуджує напрямую спосіб життя головного героя, проте натякає на його безвідповідальність і нерозважливність. Коли Іларій зустрів Анну, вона була ще дуже юною. Хлопця зворушили її покірність, ніжність, недосвідченість. Оповідач зауважує, що *«усі знають, що старий Гафтиняк на Анниному виданні лишить їй усі свої ліси, так само всі знають, що навіть, коли хто й візьме Марію, то Гафтиняк не дасть їй нічого за ганьбу своєї фамілії»* [1, с. 196]. Сам Іларій *«не знав достеменно, що він сватав: Анну чи ліси?»* [1, с. 198]. Як бачимо, приводом до цього шлюбу для хлопця стали і щира закоханість, і матеріальна зацікавленість. Щоправда, наречений зізнається, що *«йому ще не грало так серце ані до одної дівки, ані до вдовиці, ані до молодиці»* [1, с. 198]. У такий спосіб авторка поглиблює основну проблематику твору, показуючи, що істинні почуття виникають лише до духовно чистих людей.

Згідно з дослідженнями І. Насмінчук, у системі поетикальних засобів прози Марії Матіос заголовок новели «Анна-Марія» вказує на центрального персонажа [2, с. 2]. 3

цього можна зробити висновок, що автор таким чином узагальнює образ нареченої Іларія, проте розмежовує персоналії героїнь у творі чіткими характеристиками.

Спосіб життя старшої сестри був подібний до Іларієвого. Загальна характеристика образу дівчини досить лаконічна: *«Марія не є файна. Може, через те, що не файна, то й пуста...»* [1, с. 196]. Під час опису сватання автор натякає на її вагітність: *«Підозріло розповніла, з диким блиском в очах і зі схрещеними під грудьми руками, стояла, приперта до печі й важко, що було чути на всю хату, дихала»* [1, с. 196-197]. Письменниця навмисно не конкретизує давність стосунків старшої сестри Анни та Іларія. Достеменно не відомо, хто батько майбутньої дитини, проте, аналізуючи Маріїну реакцію на сватання до Анни, читач здогадується, що ним є головний герой: *«Таємний і страшний жар пахів з її обличчя»* [1, с. 197]. Наречений усвідомлює, що *«не хотів би тепер ніколи зостатися з нею наодинці»* [1, с. 197], йому дещо ніяково свататися до молодшої сестри після відносин зі старшою. У день вінчання Марія не радіє одруженню: *«...Молода...довго й надто повільно клонить перед ним голову, а тоді подає вже не тремтячу руку», «...Рука була...майже нежива»* [1, с. 200]. Старша сестра – антипод молодшої, вона виходить заміж, щоб покращити свою репутацію в селі й уникнути долі матері-одиначки.

Лише характеризуючи Анну автор розповідає про зовнішність, це вказує на духовну чистоту дівчини, адже її можна побачити навіть через портрет: *«білу, як ранній туман, свіжу – як молода гуслянка, неторкану – як опівнічна вода»* [1, с. 193]. Образ дівчини сповнений романтизму. Батько самостійно вирішує її долю не лише за давнім звичаєм, а й зважаючи на юний вік доньки. Анна зацікавила Іларія дивною сміливістю, коли вперше впевнено заговорила з ним у зрубі, пасучи овець.

Іларій *«женився..., ніби робив це із зав'язаними очима»* [15, с. 193]. Гафтиняк підозріло легко погодився

віддати за хлопця Анну, хоч прямо сказав нареченому: «...*Те, що ви сватаєте в мене не моє дівче, а мій лісок – це я знаю...*» [1, с. 197]. Батько нареченої висунув одну умову: молодята не повинні бачитися до вінчання. Наречений погодився, бо розумів, що «*мусив платити*» [1, с. 198] за очікуване матеріальне надбання. День одруження можна назвати часом розплати Іларія за його гріхи. Автор підводить читача до несподіваної кінцівки: «*АННА НЕ ЧЕКАЛА ЙОГО*» [1, с. 199]. Значне приниження хлопець пережив, коли Гафтинюки знехтували давньою традицією й не прийшли першими до церкви, цим автор ілюструє деяку їхню зверхність, зважаючи на стан старшої доньки. Побачивши на місці нареченої вагітну Марію, Іларій миттєво пережив яскраву палітру емоцій і психологічних станів: здивування, розчарування, усвідомлення, пригнічення, розпач: «*Він чує, як тисячі батогів цьохають над головою, розколюючи обважнілий раптово карок*» [1, с. 201]. Незважаючи на неочікуваність розв'язки, кінець новели є логічним покаранням головного героя за гріх розпусти.

Твір містить художні фігури, що поглиблюють психологізм персонажів. Увиразнюють зміст твору характерні для новели символи. Недарма в народі кажуть, що очі – дзеркало душі. Значну увагу письменниця приділила їх опису, характеризуючи настрій Марії. Змальовуючи сватання, автор зазначає, що очі старшої сестри були «*з диким блиском*» [1, с. 196], а також сприйняття дівчини Іларієм: «*Її погляд ударив його*» [1, с. 197]. Під час зустрічі перед вінчанням старша донька Гафтинюків спочатку вдає, ніби не бачить хлопця, але потім дивиться на нього «*безжалісними, палаючими очима*» [1, с. 201]. На весілля наречену привіз кінь. В українській літературі ця тварина символізує волелюбність, нескореність та вірність. Письменниця підкреслює нестачу цих рис в образі Марії, настрої якої зображено в описі її коня: «*якийсь лінивий чи змучений, бо несе її так поволі, як*

ніс би мерця, а не молоду. О, певно, й у коневі є гонор Гафтинякової крові» [1, с. 200]. Тут згадується тема роду, спадковості певних ознак, яку автор часто порушує у своїх творах. Натомість тривогу Іларія передає поведінка коня, який «чомусь фиркає і непокоїться... – на його шийі занадто голосно калатають дзвінки й дрижить перина на сідлі» [1, с. 200]. На початку твору наявна біблійна алюзія «...Це буде зараховано на суді Господнім» [1, с. 190], що передає силу віри головного героя в дієвість вигаданого ним посту. Душевні переживання нареченого ілюструє порівняння «метавсь, як у гарячі» [1, с. 191]. Застосовані для пом'якшення евфемізми «а тоді Анна понесе від нього» [1, с. 197], «знав її Іларій у сорочці й без» [1, с. 195] застосовані для уникнення вульгаризації деяких висловів. Фразеологізми «намастив собі голову смальцем» [1, с. 196] і «жив у дідька за дверима» [1, с. 199] зміцнюють лексичну базу новели. Твір збагачений стилістично забарвленими словами, що належать до розмовної лексики: «розведениця» [1, с. 192], «біданка» [1, с. 193], «бідашка-солодашка» [1, с. 199], які описують соціальний чи моральний стан жінки. Західноукраїнський діалектизм «карок» [1, с. 201] нагадує про територіальні особливості показаних у творі подій.

Отже, новела «Анна-Марія» – довершений психологічний твір із широкою проблематикою та багатогранними образами. Після аналізу ситуації, у яку потрапили персонажі, читач усвідомлює, що жити варто достойно, аби самостійно творити щасливе майбутнє на міцному підґрунті надійного минулого.

Література

1. Матіос М. Нація. 5-те вид. Львів : ЛА «Піраміда», 2010. 256 с.
2. Насмінчук І. Заголовок у системі поетикальних засобів прози Марії Матіос. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2013_33_59

3. Насмінчук І. Проза Марії Матіос : Особливості індивідуального стилю : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Івано-Франківськ, 2009. 16 с.

Максімова Юлія – здобувач ступеня вищої освіти магістра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська проза початку ХХІ століття.

Валерія Загурна

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Віннічук А. П.

ПРОБЛЕМА БАТЬКІВ І ДІТЕЙ У НОВЕЛІ «ПРИЗНАЙ СВОЮ ДИТИНУ» МАРІЇ МАТІОС

Новела «Признай свою дитину» входить до циклу «Одкровення» збірки «Нація» (2006) Марії Матіос. Це один із творів, у якому крізь призму глибокого психологізму розкрито проблему складних стосунків у родині.

Метою наукової розвідки є простежити вплив психологізму (прихований психологічний процес, художні деталі, форма оповіді тощо) на розкриття проблеми батьки – діти.

Уже назва новели «Признай свою дитину» сформульована специфічною спонукальною конструкцією, маркує інтенсивність психологічного чинника. Такі заголовки, принагідно зауважує І. Насмінчук, мають значний енергетичний заряд, тому відзначаються особливістю вводити читачів у силовий діапазон авторської ідеї, формувати в них систему емоцій, настроїв та смислів, коригувати процес сприйняття. Прикметно, родинні номінації превалюють з-поміж інших назв та утворюють трикутник, котрий експлікує не тільки гармонійну сім'ю, але й досконалий Усесвіт. Водночас ці домінанти